

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Kaarel Kaasla

**Seos suure viisiku teooria isiksuseomaduste ning ideoloogilise
enesemääratlemise vahel Eesti näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mihkel Solvak, PhD

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Kaarel Kaasla/

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline osa	6
1.1 Teooria ülevaade	6
1.2 Hüpoteesid ja nende seotus teoriaga.....	8
2. Metodoloogia	11
2.1 Teooria operatsionaliseerimine	11
2.2 Andmestik ja meetod.....	12
2.3 Analüüsitavad muutujad.....	13
2.3.1 Ideoloogiline enesemääratlemine	13
2.3.2 Suure viisiku isiksusedimensioonid.....	14
2.3.3 Demograafilised indikaatorid	20
3. Analüüsi tulemused.....	23
Kokkuvõte	27
Abstract	29
Lisa 1	31
Kasutatud kirjandus.....	34

Sissejuhatus

Poliitilise psühholoogia erialases kirjanduses on isiksuseomaduste ja poliitiliste hoiakute vahelist seost mainitud juba 20. sajandi teisel poolel (Campbell et al. 1960) kuid sellest hoolimata pole kuni viimaste kümnenditeni selle valdkonna uurimisele erilist tähelepanu pööratud. Varasemalt on valijakäitumise uurimisele lähenetud enamasti läbi sotsiodemograafiliste või ökoloogiliste faktorite nagu näiteks haridus, rahvus, rass ja sissetulek kuid viimaste dekaadide jooksul on jõutud järeldusele (Houghton 2009: 167), et inimeste poliitilise käitumise otsustusprotsessi mõjutavad lisaks välistele situatsioonistlikele aspektidele ka sisemised dispositsionistlikud tegurid mis saadakse kaasa sündides ning ülejäänud elu jooksul suures osas muutusi ei tähelda (De Neve 2011: 114).

Uurimisvaldkonna eksisteerimise jooksul on dispositsionistlike faktorite kvantitatiivseks mõõtmiseks mõeldud välja mitmeid erinevaid skaalasisid kuid kahtlemata neist kõige kuulsam ning laialdasemat kasutust leidnud on suure viisiku isiksusejoonte teooria (ingl. k. *Big Five personality traits*) millel põhineb ka käesoleva bakalaureusetöö empiirilise osa. See teooria väitab, et indiviidi isiksuse saab jagada viieks dimensiooniks – (1) avatus kogemusele, (2) meelekindlus, (3) ekstravertsus, (4) sotsiaalsus, (5) neurootilisus. Autor uurib antud töö käigus kuidas need viis dimensiooni mõjutavad ideoloogilist vasakpoolne-parempoolne enesemääratlemist. Täpsemalt on autori eesmärgiks uurida kas valijate ideoloogiline enesemääratlemine sõltub vastavalt töö käigus püstitatud hüpoteesidele isiksusedimensioonidest. Lisaks on autor kitsendanud töö uurimisküsimuse vaid Eestis elavatele inimestele. Peamiseks põhjuseks selle taga on andmete kättesaadavus kuid lisaks motiveerib konkreetset küsimust uurima ka asjaolu, et mitte keegi teine pole varasemalt antud teemat Eesti tasandil uurinud. Seetõttu on autoril võimalik käesoleva töö käigus selgivate tulemuste läbi seletada varasemast paremini Eestis elavate valijate poliitilist käitumist.

Käesoleva töö sisuline osa on jagatud laias laastus kaheks – teoreetiline ja empiiriline. Teoreetilise osa alapeatükkides annab autor ülevaate varasemalt ideoloogilise vasak-parem enesemääratlemise ning suure viisiku isiksuseomaduste teooria kohta avaldatud kirjandusest. Suure viisiku teooria puhul lähtub autor suuresti Jeffrey J. Mondak (2010) raamatust „*Personality and the Foundations of Political Behavior*“ ning Samuel D. Gosling et al. (2003) kirjutatud teadusartiklist „*A very brief measure of the*

Big-Five personality domains“. Lisaks sisaldab töö teoreetiline hüpoteese mis on formuleeritud vastavalt varasemale teorialele. Empiirilises osas annab autor esmalt ülevaate teooria operatsionaliseerimisest. See annab täpsema ülevaate kuidas teoreetilises osas välja toodud suure viisiku teooriat ning ideoloogilist enesemääratlemist modelleerida ning kvantitatiivselt mõõta. Järgmiseks kirjeldab autor analüüsi kaasatud muutujaid ning põhjendab valitud analüüsimeetodeid. Empiirilise poole viimases osas viib töö autor läbi analüüsi mis kirjeldab suure viisiku isiksusedimensioonide mõju ideoloogilisele enesemääratlemisele ning toob välja analüüsi tulemustest selguvad järeldused lähtuvalt püstitatud hüpoteesidest. Selles osas kasutatavad andmed on pärit perioodil 2013 kuni 2015 läbi viidud Eesti e-valimiste uuringutest ning on esinduslikud valimisõigusliku elanikkonna suhtes.

1. Teoreetiline osa

1.1 Teooria ülevaade

Antud bakalaureusetöö raames on üheks uuritavaks muutujaks ideoloogiline enesemääratlemine. Poliitilise spektri uurimiseks on loodud mitmeid erinevaid mudeleid, kuid antud töö käigus kasutab autor ühe-dimensionaalset horisontaalset skaalat kus äärmuslikke väärtuseid arvestades on ühes servas „vasakpoolsus“ ning teises servas „parempoolsus“.

Kuigi varasemas kirjanduses on arutletud, et vasak-parempoolsuse tähendus võib varieeruda riigiti ja regiooniti (Kitschelt et al. 1999: 282), eksisteerib sellel teoorial ka universaalne tähendus. Laias laastus saab vasak- ja parempoolsust eristada aspektides, et esimene keskendub kõigi inimeste võrdsete võimaluste tagamises ning heaoluühiskonna ja muutuste edendamises, parempoolsus aga traditsiooniliste väärtuste ja sotsiaalse hierarhia säilitamises (Puurko 2011: 541). Kui vaadelda konkreetseid alamvaldkondi, siis majanduspoliitika puhul toetab vasakpoolsus majanduslikku võrdsust, riigi sekkumist ja progressiivset maksusüsteemi, parempoolsus aga tolereerib ebavõrdsust ja pooldab vabaturumajandust ning proportsionaalset maksustamist (Geser 2008: 22-24). Võrdõiguslikkuse puhul pooldab aga vasakpoolne ideoloogia, et ühiskonnas ei eksisteeriks näiteks soolist, rahvuslikku või rassilist diskrimineerimist (Geser 2008: 25-26). Praktikas võib ebavõrdsus, mida vähendada proovitakse, esineda näiteks läbi soolise palgalõhe või oma riigi kodanike eelistamise ametipositsioonide täitmiseks. Parempoolset ideoloogiat iseloomustab aga selle aspekti puhul vastupidine, rangem, lähenemine immigrantidele töökohtade andmise suhtes. Soorollide puhul on varasemate uuringute raames leitud, et parempoolsetena identifitseerivate inimeste puhul on tõenäolisem arvamus: „koduperenaine on olla samaväärne kui töötada“ (Geser 2008: 25-26). Kokkuvõtvalt saab öelda, et vasakpoolsus toetab majanduslikku ja ning sotsiaalset võrdsust läbi sotsiaalse kaitse ja riigi tasakaalustava rolli, parempoolsus aga *status quo* säilitamist ja vaba turumajanduse ülimuslikkust ning lisaks ollakse arvamusel, et ühiskond ei pea ilmingimata majanduslikult ning sotsiaalselt võrdne olema.

Üheks võimaluseks isiksuseomadusi mõõta on suure viisiku teooria mudel ehk viis isiksuseomaduste dimensiooni mis koosvõetuna on võimelised seletama suure osa inimese isiksusest (Mondak 2010: 25). Nendeks viieks isiksuseomaduseks on: avatus

kogemusele, meelekindlus, ekstravertsus, sotsiaalsus ja neurootilisus. Suure viisiku mudel on loodud faktoranalüüsi tulemusena varasematest, suurema isiksusejoonte arvuga, teooriatest nagu näiteks 16-esemeline isiksuseomaduste mudel (ingl. k *The Sixteen Personality Factor*), mis omakorda on konsolideeritud veelgi suurema dimensioonide arvuga teooriatest (Mondak 2010: 30-31).

Esimene dimensioon, avatus kogemusele, iseloomustab inimese kujutlusvõime ja uute kogemuste soovi laiaulatuslikust ja mitmekesisust (Howard & Howard 1995). Kõrget avatust kogemusele iseloomustavad sõnad nagu: ebakonventsionaalsus, laiad huvid, hea kujutlusvõime ning uutest ideedest huvitatud olemine (McCrae & Costa 1987: 87). Toetudes varasematele uuringutele on ka leitud, et kõrget avatust kogemusele näitavad inimesed tegelevad ise rohkem vabatahtlikult uue informatsiooni otsimisega kui madalat avatust kogemusele näitavad isikud (Heinstrom 2003). Vastupidiselt on leitud, et inimesed, kes näitavad selle isiksusedimensiooni puhul madalat tulemust, on pigem konventsionaalsed, konservatiivsed ning eelistavad traditsioonilisust (Howard & Howard, 1995).

Meelekindluse all mõistetakse kohusetundlikust, eesmärgipärast käitumist ja impulsikontrolli (Mondak 2010: 53). See tähendab, et kõrget meelekindlust omav isik keskendub vähestele eesmärkidele, aga on kannatlikum ning näeb palju vaeva, et neid saavutada (Howard & Howard, 1995). Seda kinnitab ka varasemalt läbi viidud uurimus, et meelekindluse tase ning akadeemilise edukuse vahel eksisteerib positiivne korrelatsioon (Wagerman & Funder 2007). Madalat meelekindlust näitavad inimesed on küll spontaansemad ja paindlikumad, aga samas võib see kaasa tuua hooletuse ja ebausaldusväärse (Costa & McCrae, 1992: 49).

Kolmandaks dimensiooniks on ekstravertsus, mis on kõige vanim ning tuntum aspekt isiksuseomaduste teooriates. Märksõnad mis iseloomustavad ekstravertsust on: energiline, kartmatu, jutukas ning emotsioone välja näitav (Mondak 2010: 56). Madalat ekstravertsust nimetatakse ka introvertsuseks, mis kujutab endast pigem eemaletõmbunud isiksust. Need inimesed on pigem vaiksed, endassesulgunud, häbelikud ning seltsimatud (Costa & McCrae, 1992: 49).

Kõrge sotsiaalsus näitab altruismi, hoolivust ja võimet olla emotsionaalset toetav (Howard & Howard, 1995). Need inimesed soovivad kogeda teiste inimestega suheldes võimalikult positiivseid emotsioone ja konfliktide tekkimise puhul proovitakse pigem

jõuda kompromissile kui jääda oma põhimõtetele kindlaks (Mondak 2010: 58). Samas võib nendel põhjustel vaadata kõrget sotsiaalsust näitavad inimesi kui naiivseid ja kergesti teiste tahtele alluvaid. Madalat sotsiaalsust iseloomustavad konkurentsivõime, ükskõiksus, enesekesksus ja kadedus (Howard & Howard, 1995). Need inimesed jäävad eriarvamuste puhul pigem oma põhimõtetele kindlaks ja seeläbi kogevad need isikud inimsuhetes palju konflikte. Lisaks kuna madalat sotsiaalsust näitavad inimesed on olemuselt enesekesksed, muudab see nad teiste inimeste silmis ebausaldusväärseks, kuna nende kavatsustes ei saa kindel olla.

Viimaseks suure viisiku teooria dimensiooniks on neurootilisus, mis käsitleb endas peamiselt indiviidi emotsionaalset kontrolli. Neurootilisuse skaalal kõrgeid tulemusi näitavad inimesed kogevad tõenäolisemalt negatiivseid emotsioone, kuna nad on kergemini mõjutatud sellest mis neid ümbritsevad keskkonnas toimub. Selle tulemusena on need inimesed ebastabiilsed, murelikud ja temperamentsed (Howard & Howard, 1995). Vastupidiselt käsitletakse madalat neurootilisuse taset emotsionaalse stabiilsusena. Need inimesed on küll võimelised tundma samasid emotsioone nagu kõrge neurootilisusega isikud, kuid neil on selle jaoks vaja tunduvalt tugevamat stiimulit (Howard & Howard, 1995).

1.2 Hüpoteesid ja nende seotus teooriaga

Bakalaureusetöö autor esitab vastavalt varasemalt avaldatud teooriale kolm hüpoteesi. H1: Suure viisiku mudelis oleva „avatus kogemusele“ ning vasak-parem ideoloogilisel skaalal enda vasakpoolsena määratlemise vahel on positiivne korrelatsioon ja see seos on statistiliselt oluline ($p < 0.05$). H2: Dimensiooni „meelekindlus“ ja enda vasakpoolsena määratlemise vahel on negatiivne korrelatsioon ja seos on statistiliselt oluline ($p < 0.05$). H3: „Ekstravertsus“, „neurootilisus“ ja „sotsiaalsus“ ei oma ideoloogilise enesemääratlemisega statistiliselt olulist seost ($p > 0.05$).

Tuginedes varasemalt avaldatud teadusartiklitele seostatakse „avatus kogemustele“ dimensiooni enda vasakpoolsena identifitseerimise (Gosling, Rentfrow, & Swann 2003: 523) ning vasakpoolsete parteide poolt hääletamisega (Barbaranelli et al. 2007: 1200). Lisaks on leitud seos, et need kes näitavad avatuse skaalal kõrgemaid tulemusi on sellest tulenevalt positiivselt meelestatud uute valitsuse poolsete

programmide suhtes (Neuberg & Newsom 1993). Antud seose uurimiseks on varasemalt läbi viidud uurimusi Ameerika Ühendriikides (Alford & Hibbing 2007), Saksamaal (Schoen & Schumann 2007) ning Belgias ja Poolas (van Hiel, Kossowska & Mervielde 2000). Kõigi nende uurimuste tulemuste puhul on võimalik järeldada, et eksisteerib positiivne korrelatsioon „avatud kogemusele“ dimensiooni ning enda poliitilise liberalistina määratlemise vahel.

Sarnaselt on „meelekindlus“ kategooria suhtes varasemalt leitud, et inimesed kes sellel skaalal kõrgeid tulemusi omavad identifitseerivad ennast pigem konservatiivseks (Gosling, Rentfrow, & Swann 2003: 523) ja hääletavad konservatiivsete või parempoolsete erakondade poolt (Barbaranelli et al. 2007: 1201). Lisaks on meeleskindlusele omased näiteks traditsioonidest ja normidest, mida võib lugeda ka konservatiivseteks väärtusteks, kinni pidamine ning nende väärtustamine (Jost 2006: 667).

Erinevalt varasemast kahest dimensioonist pole seni suudetud leida olulisi seoseid ideoloogilise enesemääratlemise ning „ekstravertsus“ dimensiooni vahel (Gosling, Rentfrow, & Swann 2003: 523). Lähtudes varasemalt avaldatud töödest, siis kuigi ekstravertsus soosib definitsiooni kohaselt poliitilist aktiivsust, pole seni suudetud ära tõestada, et just see isikuomadus suunaks inimesi mingi kindla ideoloogilise suuna poole (Gerber et al. 2010: 116). Enamik tulemustes esinevatest koefitsientidest ei oma statistiliselt olulist seost ning korrelatsioonide hulgas esineb nii positiivsust kui negatiivsust. Eksisteerib küll mõningaid uuringuid (Barbaranelli et al. 2007) mille lõikes on suudetud leida seos ekstravertsuse ja konservatiivse George Bushi valimise vahel 2004. aasta Ameerika Ühendriikide presidendivalimiste puhul, aga sellest hoolimata pole suudetud põhjanevalt ära tõestada millest säärane tulemus siiski tuleb.

Dimensioon „sotsiaalsus“ sisaldab endas isiksuseaspekte nagu näiteks hoolivus ja lahkus mis on omased vasakpoolsele ideoloogiale. Sellest on võimalik intuiitselt järeldada, et eksisteerib positiivne korrelatsioon vasakpoolse ideoloogilise enesemääratlemise ning antud isiksusedimensiooni vahel kuid varasematele andmetele tuginedes olulist seost siiski ei eksisteeri. Riemann et al. (2003) ei leidnud oma uurimuse tulemustes statistiliselt olulist seost „sotsiaalsus“ dimensiooni ja ideoloogilise enesemääratlemise vahel. Lisaks on arutletud, et „sotsiaalsus“ skaalal kõrgeid tulemusi

omavad inimesed võivad olla näiteks ökonoomilisest seisukohast liberalistlikud, aga sotsiaalpoliitiliste küsimuste suhtes pigem konservatiivsed (Gerber et al. 2010: 116).

Sarnaselt varasemale kahele dimensioonile pole suudetud leida olulist seost „neurootilisus“ aspekti ja enesemääratlemise vahel. Näiteks on leitud, et „neurootilisus“ skaalal madalaid tulemusi näitavad emotsionaalselt stabiilsed inimesed on sotsiaalpoliitiliste küsimuste puhul pigem konservatiivsed (Gosling, Rentfrow, & Swann 2003: 523) ja hääletavad parempoolsete erakondade poolt (Barbaranelli et al. 2007: 1201) kuid majanduspoliitiliste seisukohtade puhul pigem liberalistlikud kuna tunnevad, et vastav lähenemine tagab suurema majandusliku turvalisuse (Gerber et al. 2010: 116).

2. Metodoloogia

2.1 Teooria operatsionaliseerimine

Ideoloogilise enesemääratlemise mõõtmiseks on antud töö käigus kasutatavate andmete puhul kasutatud 0-10 väärtustega ordinaalset skaalat, kus väärtus 0 tähendab kõige äärmuslikumat vasakpoolset ja 10 kõige äärmuslikumat parempoolset maailmavaadet.

Käesolevas bakalaureusetöös kasutab autor suure viisiku isikuomaduste mõõtmiseks Samuel D. Goslingu välja töötatud kümne-esemelist isiksuseomaduste loendit (ingl. k *Ten-Item Personality Inventory*). Gosling töötas antud testi välja põhjusel, et suurem osa enamlevinud isiksusetestidest nagu näiteks 240-esemeline NEO ümbertöötatud isiksuseomaduste loend (ingl. k *NEO Personality Inventory, Revised*) või 44-esemeline suure viisiku loend (ingl. k *Big-Five Inventory*) on oma olemuselt liialt mahukad ja põhjalikud, et piiratud aja korral rahuldavaid tulemusi saada. Vastavalt Goslingu artiklile „*A very brief measure of the Big-Five personality domains*“ konvergeeruvad välja töötatud testi tulemused statistiliselt olulisel määral teiste, mahukamate suure viisiku isikuomadusi uurivate testidega. Gosling kasutab oma väljatöötatud testis kümmet küsimust millest esimesed viis uurivad vastavalt ekstraversust, sotsiaalsust, meelekindlust, neurootilisust ja avatust kogemusele. Viimased viis küsivad samade aspektide kohta, aga ümberpööratud kujul. Antud töö puhul erineb kasutatav versioon originaalst vaid sellel määral, et seal kasutab Gosling 7-punktilist skaalat (1 – ei ole üldse nõus, 2 – ei ole pigem nõus, 3 – ei ole osaliselt nõus, 4 – ei ole nõus ega vastu, 5 – osaliselt olen nõus, 6 – pigem olen nõus, 7 – olen täiesti nõus) kuid antud töö käigus kasutatavad andmed on 5-punktilisel skaalal kaotades võrreldes originaalskaalaga väärtused „ei ole osaliselt nõus“ ja „olen osaliselt nõus“. Kuna viimased viis küsimust on viie esimese ümberpööratud variandid, siis on ka saadud tulemused vastavalt sellele ümber kodeeritud, sest vastasel juhul oleks ausalt vastates alati iga küsimustepaari tulemus 3. Testitavate isiksuseomaduste kvantitatiivseks mõõtmiseks on kasutatud aritmeetilist keskmist. See tähendab, et iga isiksuseomaduse uurimiseks võetakse vastava küsimuse tulemus ning selle ümberpööratud ja ümberkodeeritud tulemus, liidetakse kokku ning jagatakse kahega.

Kasutatava kümne-esemelise isiksuseomaduste loendi peamine eelis teiste samu aspekte uurivate testide ees seisneb peamiselt selle lühiduses ja väheses ajanõudlikuses, aga samas kõrges konvergeeruvuses varasemalt mainitud põhjalikemate testidega. Sellest tulenevalt on võimalik seda testi rakendada isiksuseomaduste ja teiste muutujate suhete mõõtmises nagu käesolev uurimustöö, ilma toetumata aeganõudvale psühhomeetrilisele analüüsile.

2.2 Andmestik ja meetod

Käesoleva töö empiiriline osa on uurimus, mille raames tugineb autor 2013 kuni 2015 vahemikus kogutud Eesti e-valimiste uuringu küsitlusandmetele valijakäitumise kohta kus lisaks kõigile muudele valdkondadele on esindatud ka küsimused ideoloogilise vasak-parem enesemääratlemise kohta ning suure viisiku teooria kohta viisil mis võimaldab isiksusedimensioonide kvantitatiivset mõõtmist vastavalt Samuel D. Goslingu kümne-esemelise isiksuseomaduste loendi teooriale. Andmestiku näol on tegemist umbes 2300 respondentiga stratifitseeritud juhuvalimiga, mis on esinduslik valimisõigusliku elanikkonna suhtes 2013. kohaliku omavalitsuse volikogu, 2014. aasta Euroopa Parlamendi ning 2015. aasta Riigikogu valimistel. Kuigi andmed on kogutud läbi mitme aasta, pole põhjust eeldada, et see asjaolu kuidagi käesoleva analüüsi tulemusi mõjutaks. Autor kasutab töö analüüsis osas valimist kümmet muutujat: ideoloogiline vasak-parem enesemääratlemine, eraldi muutujad kõigi viie isiksuseomaduste dimensiooni kohta ning neli demograafilist tunnust mis omavad kontrollmuutujate rolli.

Ideoloogilise vasak-parem enesemääratlemise ning suure viisiku isiksusedimensioonide vahelise seose analüüsimise esmaseks meetodiks on bakalaureusetöö autor valinud lineaarse regressioonanalüüsi ja järjestatud probit regressioonanalüüsi (ingl. k *ordered probit regression*). Analüüsi puhul on tunnus „ideoloogia“ sõltuva muutuja rollis, tunnused „avatus kogemusele“, „meelekindlus“, „ekstravertsus“, „sotsiaalsus“ ja „neurootilisus“ sõltumatute muutujatena ning demograafilised näitajad „sugu“, „vanus“, „rahvus“ ja „haridus“ kannavad analüüsis kontrollmuutujate rolli. Autor on valinud esmaseks meetodiks lineaarse regressiooni kuna sõltuval muutujal on 11 võimalikku väärtust ning seetõttu pole võimalik kasutada meetodeid mis eeldavad väiksemat sõltuva muutuja võimalike väärtuste arvu. Lisaks kasutab autor esmase mudeli robustsuse kontrollimiseks järjestatud probit

regressioonanalüüsi. Selle analüüsi läbiviimiseks on sõltuv muutuja „ideoloogia“ kodeeritud kolmeks võimalikuks väärtuseks. Varasemad väärtused 0-4 on kodeeritud vasakpoolseks enesemääratlemiseks, väärtus 5 on jäetud tsentristlikuks ning väärtused 6-10 on kodeeritud parempoolseks. Säärase kodeerimise käigus läheb küll osa informatsioonist kaduma kuid sellest hoolimata annab see parema võimaluse tulemustes veenduda. Regressioonanalüüsi jaoks kasutab töö autor programmeerimiskeelt R ning kõigi töös olevate jooniste jaoks on kasutatud R keele lisapaketti ggplot2. Autor on just valinud selle meetodi kuna see annab võrreldes teiste levinumate statistilise andmetöötluse programmidega suurema vabaduse.

2.3 Analüüsitavad muutujad

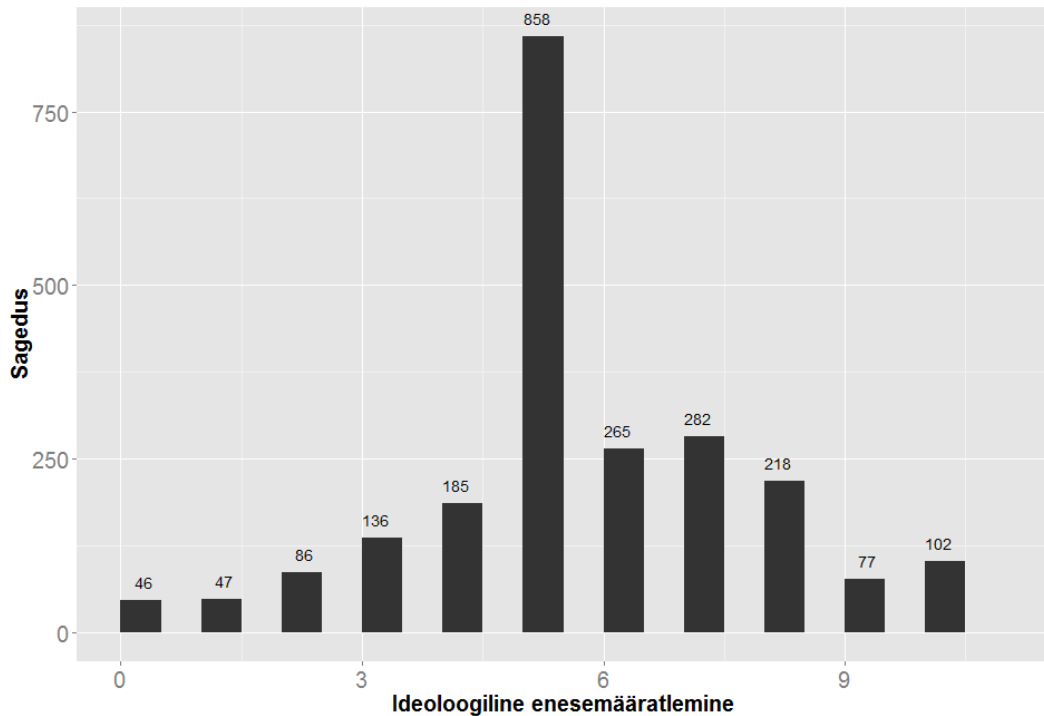
Antud töö raames läbi viidavasse analüüsi on kaasatud kümme muutujat. Nende hulka kuuluvad ideoloogiline enesemääratlemine, viis muutujat iga suure viisiku dimensiooni kohta ning sotsiodemograafilised muutujad sugu, haridus, vanus ning rahvus.

2.3.1 Ideoloogiline enesemääratlemine

Ideoloogilise vasak-parem enesemääratlemise nominaalse muutuja uurimiseks on kasutatud Eesti e-valimiste uuringu järgnevat küsimust:

Q50. Poliitikast rääkides kasutatakse mõisteid “vasak-” ja “parempoolsus”. Kuhu Te paigutaksite ennast skaalal, kus 0 tähistab vasakpoolset ja 10 parempoolset?

Sellele küsimusele saadud vastuste jaotus on näidatud joonisel 1.

Joonis 1. Ideoloogilise enesemääratlemise sagedusjaotus

Nagu jooniselt 1 on võimalik näha, siis 858 vastanut, ehk 37.27% koguvalimist on enda ideoloogiliseks positsiooniks 0-10 skaalal valinud 5. Selle tulemuse puhul on keeruline öelda kas antud sagedustabel ka realselt esindab vastanute vaateid või on mingi osa valijatest valinud tsentristliku väärtuse põhjusel, et nad ei oska ennast sellel skaalal määratleda. Ignoreerides seda väärtust ning vaadates ülejäänud tulemusi on võimalik järeldada, et ideoloogia jaotuse asümmeetriakordaja on pigem negatiivne ja rohkem on vastanuid kes identifitseerivad ennast parempoolsetena.

2.3.2 Suure viisiku isiksusedimensioonid

Suure viisiku isikuomaduse mõõtmiseks kasutatakse sama küsimustiku küsimust number 58:

Q58. Palun hinnake, kuivõrd järgmised isiksuse omadused Teie iseloomustamiseks sobivad. Palun kuulake iga sõnapaari tähelepanelikult ja öelge see vastusevariandi number, mis kõige täpsemalt vastab Teie arvamusele. Vastamiseks kasutage järgmist 5-pallilist skaalat: ei ole üldse nõus, pigem ei ole nõus, ei ole nõus ega vastu, pigem olen nõus, olen täiesti nõus.

Antud küsimuse puhul on tegemist modifitseeritud versiooniga kümne-esemelisest isiksuseomaduste loendist (ingl. k *Ten-Item Personality Inventory*). Kui originaalversiooni (Gosling, Rentfrow, & Swann 2003: 130) puhul on igal küsimusel 7 erinevat vastusevarianti (1 – ei ole üldse nõus, 2 – ei ole pigem nõus, 3 – ei ole osaliselt nõus, 4 – ei ole nõus ega vastu, 5 – osaliselt olen nõus, 6 – pigem olen nõus, 7 – olen täiesti nõus) siis antud e-valimiste uuringu raames kasutatav küsimus on 5-punktilisel skaalal kaotades võrreldes originaalskaalaga väärtused „ei ole osaliselt nõus“ ja „olen osaliselt nõus“. Küsitavad sõnapaarid on toodud tabelis 1:

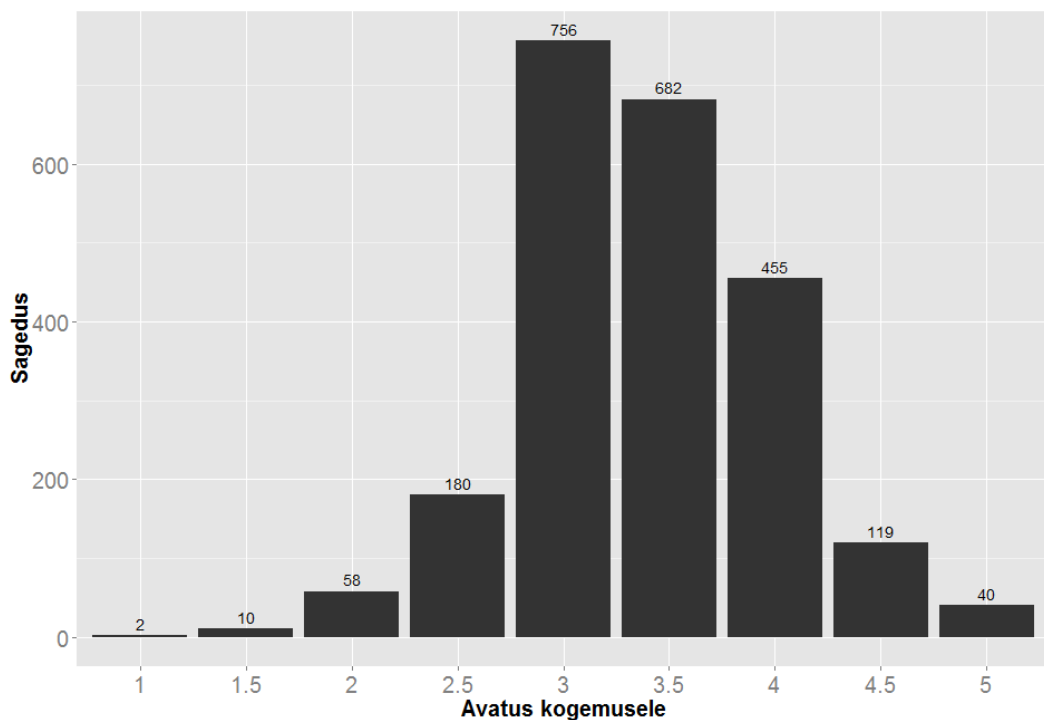
Tabel 1. Suure viisiku isiksusedimensioonide mõõtmine kümne-esemelise isiksuseomaduste loendi kaudu.

		Ei ole üldse nõus	Pigem ei ole nõus	Ei ole nõus ega vastu	Pigem olen nõus	Olen täiesti nõus
A	Aktiivne, entusiastlik	1	2	3	4	5
B	Enesekeskne, skeptiline	1	2	3	4	5
C	Kohusetundlik, distsiplineeritud	1	2	3	4	5
D	Ärev, kergesti ärrituv	1	2	3	4	5
E	Uutele ideedele ja kogemustele avatud, elava fantaasiaga	1	2	3	4	5
F	Endassetõmbunud, vaikne	1	2	3	4	5
G	Teistest hooliv, leplik	1	2	3	4	5
H	Hooletu, nõrga tahtejõuga	1	2	3	4	5
I	Rahulik, emotsionaalselt tasakaalukas	1	2	3	4	5
J	Harjumuspärast eelistav, mitte eriti loominguline	1	2	3	4	5

Andmestikus on iga sõnapaar kodeeritud eraldi nominaalse muutujana (Q58A, Q58B, Q58C, ja nii edasi). Lisaks kuna sõnapaarid F-J on sõnapaaride A-E vastandvariandid, siis on F-J tulemused vastupidiseks kodeeritud. Selleks, et leida suure viisiku

isiksuseomaduste dimensioonide kvantitatiivsed väärtused iga uuritava puhul, siis on leitud iga isiksusedimensioonide sõnapaari (A ja ümberkodeeritud F väärtus, B ja ümberkodeeritud G väärtus, ja nii edasi) aritmeetiline keskmine. Ekstraversust näitavad sõnapaarid A ja F, sotsiaalsust näitavad B ja G, meelekindlust, C ja H, neurootilisust D ja I ning avatust kogemusele E ja J.

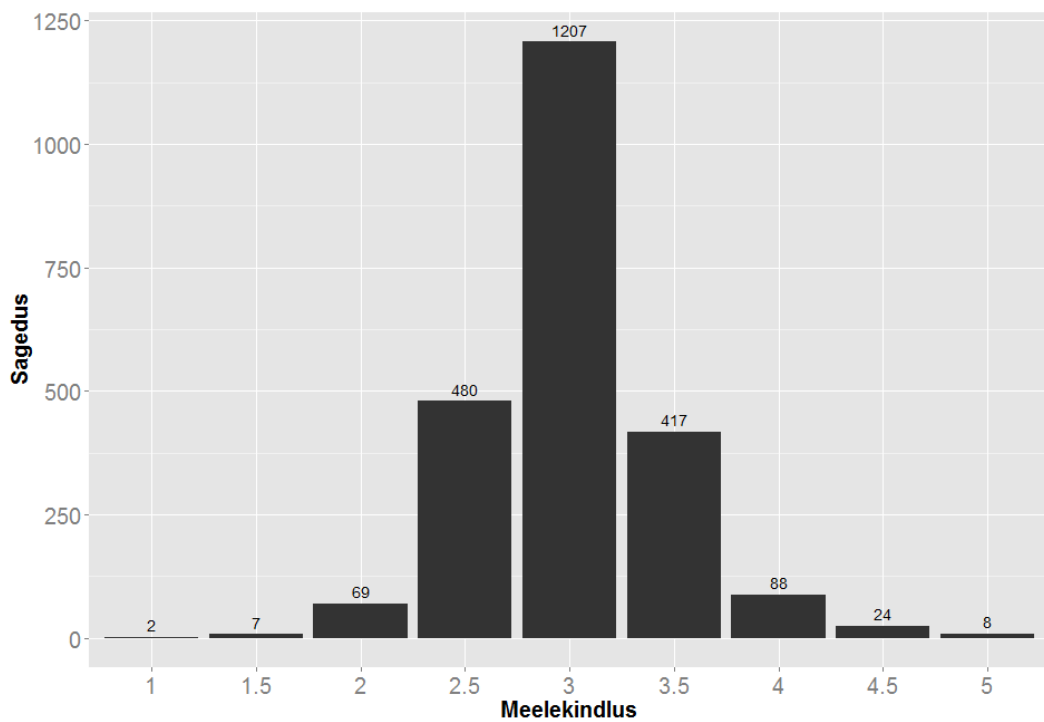
Tunnuse „avatud kogemusele“ jaotuse uurimiseks on formuleeritud joonis 2. Saadud tulemustest on võimalik näha, et selle tunnuse jaotuse asümmeetriakordaja on negatiivne ja suurem osa respondentidest hindab enda avatust üle skaala keskmise väärtuse. Näiteks on 682 vastanut ehk 29.62% koguvaimist saanud avatuse skaalal tulemuseks 3.5, väärtust 4 esineb 455 korda ehk 19.76% ja väärtuseid 4.5 ja 5 vastavalt 119 ja 40 mis protsentuaalselt on 5.16% ja 1.73%. Seevastu esineb näiteks väärtuseid 1-2.5 kokku 250 juhtumit ehk 10.86% koguvaimist.

Joonis 2. Dimensiooni „avatud kogemusele“ jaotus.

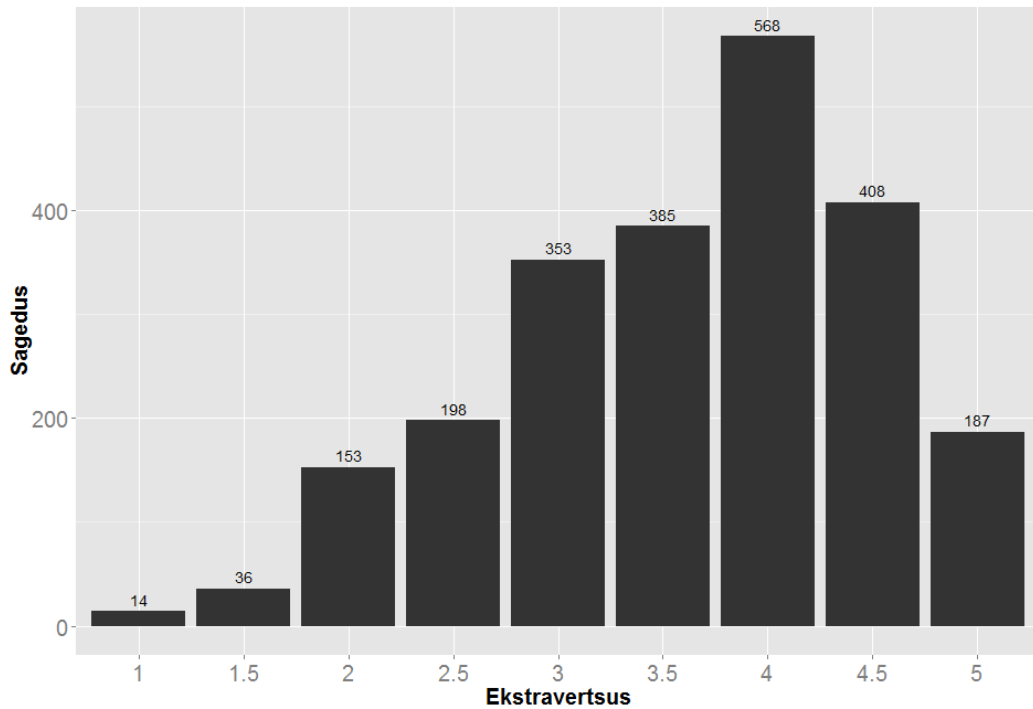
Sarnaselt on koostatud ka meelekindluse histogramm, mis on näidatud joonisel 3. Selle tunnuse puhul pole valimi väärtused kummalegi poole kaldu kuid sarnaselt ideoloogilise enesemääratlemise jaotusele on ka selle tunnuse puhul võimalik täheldada, et väga suur osa vastanutest on tulemuseks saanud tsentristliku väärtuse. Antud juhul eksisteerib keskmist väärtust 1207 korda ehk 52.43% kõigist vastanutest. Lisaks on rohkem

esindatud väärtus 2.5, mis on tulemuseks saadud 480 korral (20.85%) ja väärtus 3.5 417 korral (18.11%).

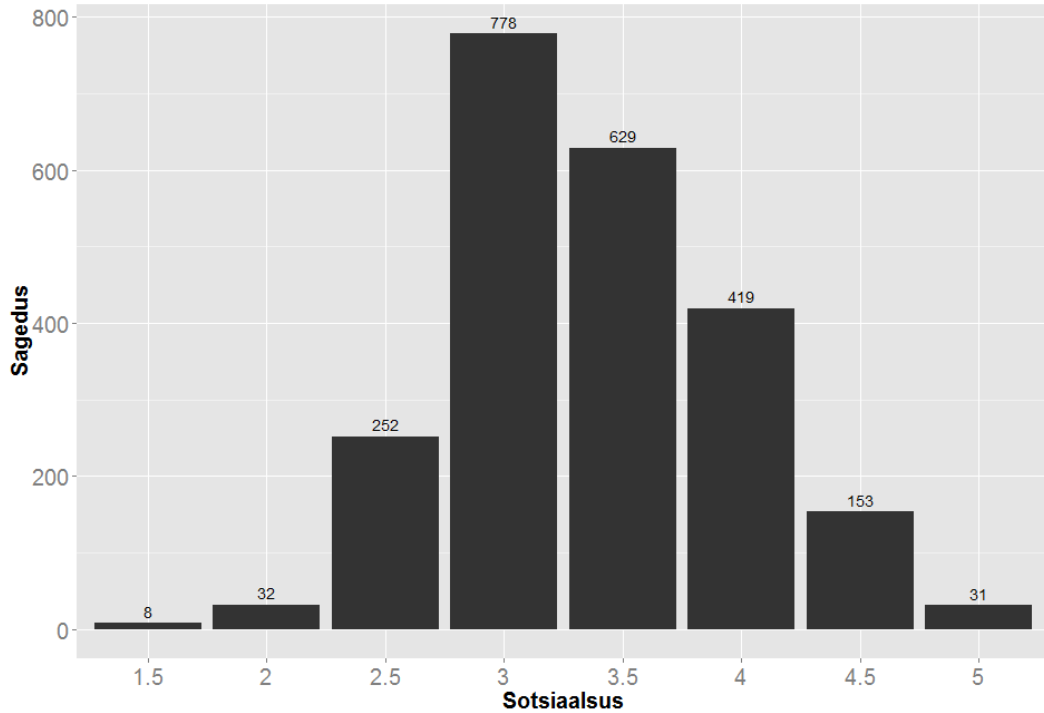
Joonis 3. Dimensiooni „meelekindlus“ jaotus.

Ekstravertsuse sagedusjaotus on näidatud joonisel 4. Sellest joonisest on selgelt näha, et inimesed identifitseerivad ennast üle keskmise ekstravertsetena. Kõige enam tulemuseks saadud kategooria on väärtus 4, mida esineb 568 korral ehk 24.67% koguvalemist. Sellele järgnevad väärtused 4.5, 3.5 ja 3 mida on valitud vastavalt 408, 385 ja 353 korda ehk protsentuaalselt 17.72%, 16.72% ja 15.33%. Ülejäänud väärtuseid, millest enamik on alla keskmise, on valitud vähem.

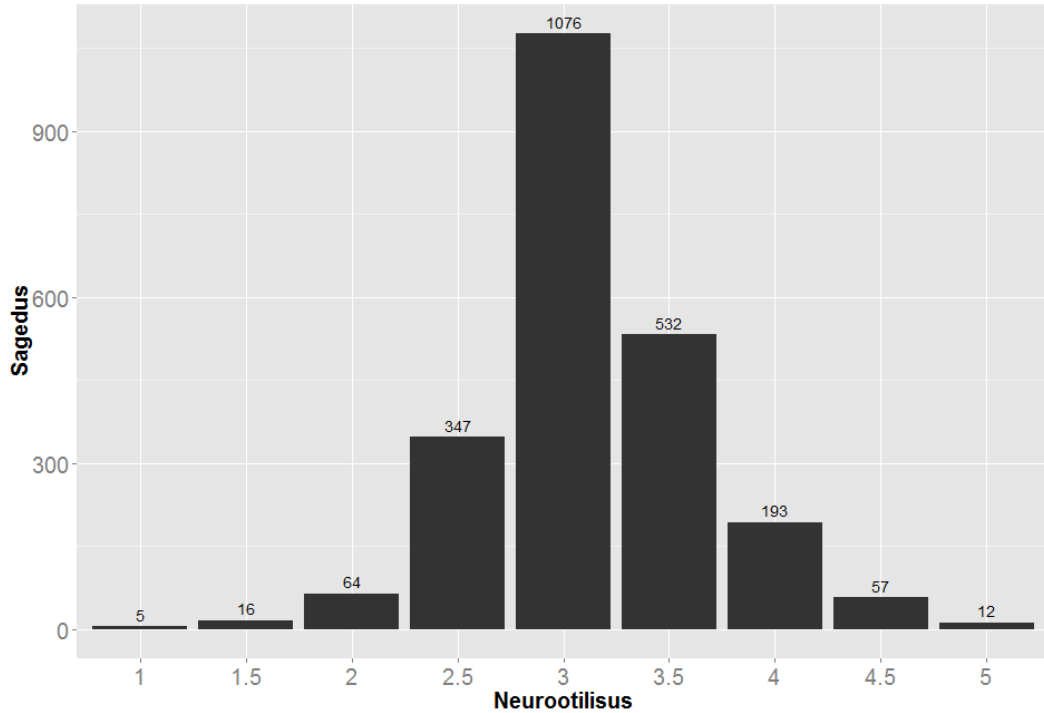
Joonis 4. Dimensiooni „ekstravertsus“ jaotus.

Sotsiaalsus, mis on näidatud joonisel 5, sarnaneb andmete kalduvuse poolest ekstravertsusele. Ka sellel tunnusel on negatiivne asümmeetriakordaja ehk suurem osa vastanutest omab selle puhul skaala keskmisest kõrgemaid väärtuseid. Kõige rohkem, 778 korral ehk 33.79%, on tulemuseks saadud keskmine väärtus kuid näiteks on väärtuseid 3.5 ja 4 saadud vastavalt 629 ja 419 korda ehk vastavalt 27.32% ja 18.20%.

Joonis 5. Dimensiooni „sotsiaalsus“ jaotus.

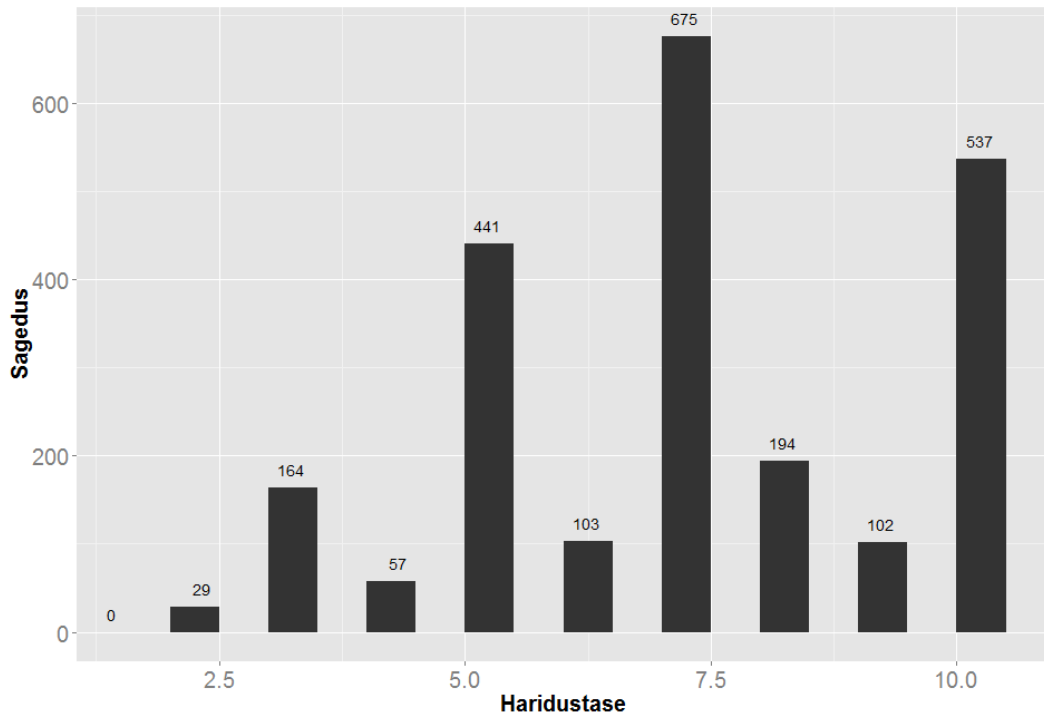
Viimaseks suure viisiku isiksusedimensiooniks on neurootilisus ning selle jaotus on näidatud joonisel 6. Selle muutuja puhul on näha sarnast trendi nagu ideoloogilise enesemääratlemise ning meeiekindluse puhul ehk äärmiselt palju on valitud skaala keskmist väärtust. Seda väärtust on valinud koguvaimist 1076 inimest ehk 46.74%. See välja arvates esineb rohkem ka väärtuseid 3.5 ja 2.5 mida on vastavalt 23.11% ja 15.07% kuid teisi äärmuslikemaid väärtuseid on valimis vähem.

Joonis 6. Dimensiooni „neurootilisus“ jaotus.

2.3.3 Demograafilised indikaatorid

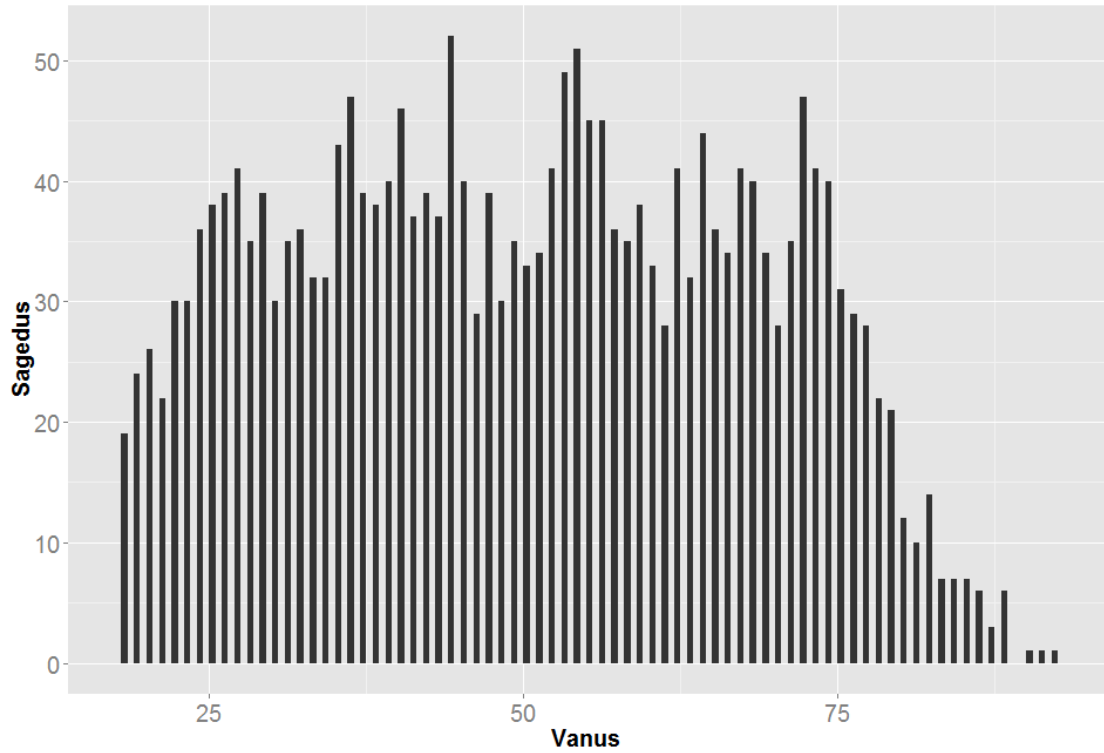
Analüüsi raames kasutatavateks demograafilisteks näitajateks on sugu, haridus, vanus ja rahvus. Esimene, sugu, on kodeeritud binaarse tunnusega kus mees = 1 ja naine = 2. Valimis on kokku 2302 liiget ning meeste osakaal 1062 ehk ligikaudu 46.13% koguvalimist ja naised on 1240 ehk umbes 53.87%. Sarnaselt on rahvus esitatud binaarse tunnusega kus eestlane = 1 ja mitte-eestlane = 2. Uurimusele vastanutest on 1849 ehk 80.32% märkinud enda rahvuseks eestlane ning ülejäänud 453 isikut ehk 19.68% on muust rahvusest. Haridustase on kategooriline indikaator ja on andmestikus kodeeritud vastavalt 1 = haridus puudub, 2 = lõpetamata põhiharidus, 3 = põhiharidus, 4 = lõpetamata keskharidus, 5 = keskharidus, 6 = kutseharidus, 7 = kutsekeskharidus, 8 = rakenduslik kõrgharidus, 9 = lõpetamata akadeemiline kõrgharidus ning 10 = akadeemiline kõrgharidus. Joonisel 7 on näidatud hariduse jagunemine uuringutes vastanute seas.

Joonis 7. Haridustaseme jaotus.

Jooniselt on võimalik välja lugeda, et suurim esindatud grupp on antud tunnuse puhul kutsekeskharidus mille on märkinud 675 inimest ehk 29.32% koguvalemist. Suuruselt teine grupp on 537 liikmega akadeemiline kõrgharidus ja see moodustab 23.32%. Kolmandaks on keskharidus suurusega 441 ja protsentuaalselt 19.15%. Lisaks on võimalik näha, et uuringule pole vastanud mitte ühtegi inimest kellel puuduks haridus täielikult, 29 inimest ehk 1.26% on lõpetamata põhiharidusega ning 59 ehk 2.48% omavad lõpetamata keskharidust.

Viimaseks demograafiliseks muutujaks analüüsis on intervallmuutuja vanus. Selle tunnuse jaotus on välja toodud joonisel 8.

Joonis 8. Vanuseline jaotus.

Jooniselt on võimalik näha, et kuigi valimi liikmete sagedus hakkab umbes alates 70-aastaste isikute juures järsult langema, siis üldiselt on tegemist andmetega kus vanuseline esindatud on üsna võrdne.

3. Analüüsi tulemused

Autor eeldab, et kõrge avatus kogemusele ja meelekindlus omavad tugevaid seoseid vastavalt vasakpoolse ja parempoolse ideoloogilise enesemääratlemisega. Ülejäänud dimensioonid aga statistiliselt olulisel määral enesemääratlemisele mõju ei avalda. Lineaarse regressioonanalüüsi tulemused on välja toodud tabelis 2 ja karpdiagrammid individuaalsete isiksusedimensioonide ning ideoloogilise enesemääratlemise kohta on välja toodud lisas 1.

Tabel 2. Lineaarne regressioonanalüüs kus sõltuv muutuja on ideoloogiline enesemääratlemine.

	Koefitsient (Standardviga)	P-väärtus
Avatus	0.012 (0.069)	0.858
kogemusele		
Meelekindlus	-0.038 (0.091)	0.673
Ekstravertsus	0.172 (0.049)	0.000
Sotsiaalsus	-0.084 (0.071)	0.233
Neurootilisus	-0.100 (0.078)	0.201
Sugu	-0.189 (0.083)	0.024
Haridustase	0.091 (0.018)	0.000
Vanus	-0.020 (-1.510)	0.131
Rahvus	-1.429 (-13.723)	0.000
Konstant	7.269 (0.527)	0.000
	N = 2302	R ² = 0.099

Regressioonanalüüsi tulemustest on võimalik järeldada, et Eesti e-valimiste uuringute andmete põhjal ei ole võimalik mitte ühtegi kolmest püstitatud hüpoteesist vastu võtta. Esimeseks hüpoteesiks oli, et avatus kogemusele ja vasakpoolne ideoloogiline enesemääratlemine omavad positiivset korrelatsiooni ja seda statistiliselt olulisel määral. Saadud tulemustest selgub aga, et mida kõrgem on dimensiooni „avatus kogemusele“ tulemus, seda parempoolsem on enesemääratlemine. Samas ei ole võimalik kinnitada, et avatust kogemusele saaks seostada parempoolse enesemääratlemisega kuna p-väärtus $p=0.858$ on niivõrd kõrge, et saadud tulemusest pole võimalik põhjanevaid järeldusi teha.

Teiseks hüpoteesiks oli, et dimensioon „meelekindlus“ ning parempoolne ideoloogiline enesemääratlus omavad omavahel statistiliselt olulist seost. Selle muutuja regressioonikoefitsiendiks tuli analüüsi käigus -0.038 , mis tähendab, et meelekindluse suurenedes muutub ideoloogiline enesemääratlemine vasakpoolsemaks. Samas nagu ka „avatus kogemusele“ dimensiooni puhul, siis ka teise hüpoteesi p-väärtus $p=0.673$ on liialt kõrge, et saadud tulemusest järeldusi teha.

Kolmandaks hüpoteesiks oli, et dimensioonid ekstravertsus, sotsiaalsus ja neurootilisus ei oma ideoloogilise enesemääratlemisega statistiliselt olulisel määral seost. Ekstravertsuse puhul on aga näha, et mida kõrgem on ekstravertsuse hinnang seda parempoolsem on ka ideoloogilise enesemääratlemine. Lisaks on selle dimensiooni puhul ka tulemusest näha, et seos ($p = 0.000$) on statistiliselt oluline. Nagu varasemast teoriast ja tulemused on näidanud, siis ka antud analüüsi puhul pole sotsiaalsuse ning ideoloogilise enesemääratlemise vahel olulist seost. Mudel näitab küll, et sotsiaalsuse tõus muudab ideoloogilist enesemääratlemist vasakpoolsemaks, kuid kõrge p-väärtuse tõttu pole võimalik öelda kas see ka tegelikult nii on. Nagu sotsiaalsuse puhul siis ka neurootilisus ei tohiks omada mingit mõju enesemääratlemisele ning saadud tulemused ka konstateerivad seda. Regressioonikoefitsient näitab küll, et tõus regressioonikoefitsiendis muudab ideoloogilist enesemääratlemist vasakpoolsemaks kuid sellest hoolimata on kõrge p-väärtuse tõttu raske teha põhjanevaid järeldusi.

Lisaks on välja toodud ka R^2 väärtus, mis näitab kui suure osa sõltuva muutuja variatsioonist suudavad sõltumatud muutujad ära seletada. Konkreetsel juhul on selle näitaja väärtuseks 0.099 ehk teisisõnu saab öelda, et sõltumatud muutujad seletavad ära

9.9% ideoloogilise enesemääratlemise variatsioonist. Seda tulemust võib lugeda võrdlemisi madalaks.

Kuna saadud tulemused on niivõrd vastuolus varasema teooriaga antud teemal, on autor esialguse mudeli robustsuse kontrolliks kasutanud ka järjestatud probit regressioonanalüüsi. Selle tulemused on näha tabelis 3. Nagu tulemustest on näha, siis statistilise olulisuse tasemed on võrreldes lineaarse regressiooniga identsed.

Tabel 3. Järjestatud probit regressioonanalüüs kus sõltuv muutuja on ideoloogiline enesemääratlemine.

	Koefitsient (Standardviga)	P-väärtus
Avatus	0.000 (0.069)	0.994
kogemusele		
Meelekindlus	-0.038 (-0.425)	0.670
Ekstravertsus	0.175 (0.049)	0.000
Sotsiaalsus	-0.086 (0.071)	0.223
Neurootilisus	-0.101 (0.078)	0.199
Sugu	-0.189 (0.083)	0.024
Haridustase	0.091 (0.018)	0.000
Vanus	-0.006 (0.002)	0.009
Rahvus	-1.434 (-13.786)	0.000
Konstant	7.269 (0.527)	0.000
	N = 2302	Nagelkerke pseudo R ² = 0.046

Erinevaid võimalikke põhjuseid, miks saadud tulemused niivõrd palju varasemalt läbi viidud uurimustest erinevaid, võib olla mitmeid. Esiteks võib rolli mängida kultuurne relativism, mis mõjutab ideoloogilist enesemääratlemist. See tähendab, et erinevate riikide kontekstis võivad valijad mõista ideoloogilist enesemääratlemist erinevalt ja see muudab erinevate riikide lõikes ka jaotust. Võttes lisaks veel arvesse, et Eestis pole kunagi varem ühtegi sarnast uurimust läbi viidud, ei peaks võib-olla varasemalt läbi viidud uurimusi võtma universaalseks aluseks vaid igat riiki peaks pigem eraldi juhtumina vaatama. Teiseks aspektiks mis osaliselt analüüsi tulemusi põhjustada võib on teatud muutujate jaotus. Ideoloogilise enesemääratlemise, meelekindluse ning neurootilisuse näitajate puhul on võimalik täheldada, et väga suur osa vastajatest valis nende indikaatorite puhul vastuseks skaala tsentristliku väärtuse. Pole võimalik teha kindlaks kas säärane jaotus ongi valimisõiguslikku elanikkonda esindav või ei ole vastajad lihtsalt osanud ennast määratleda ja on valinud skaalal keskmise väärtuse, aga kindlasti mõjutab see analüüsi tulemusi.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö „Seos suure viisiku teooria isiksuseomaduste ning ideoloogilise enesemääratlemise vahel Eesti näitel“ eesmärgiks oli empiiriliselt uurida kas Eesti valimisõigusliku elanikkonna puhul mõjutavad suure viisiku isiksusedimensioonid ideoloogilist vasak-parem enesemääratlemist. Kuni käesoleva uurimuse kirjutamiseni puudusid Eesti poliitilise psühholoogia uuringutes analüüsid, mis oleks keskendunud käesolevale teemale. Sellest tulenevalt võib antud analüüsi lugeda teerajajaks.

Selleks, et töö teemat täpsemalt uurida, püstitas autor kolm hüpoteesi. Esimeseks hüpoteesiks oli, et suure viisiku isiksuseomaduste mudelis oleva „avatus kogemusele“ dimensiooni ning vasak-parem ideoloogilisel skaalal enda vasakpoolsena määratlemise vahel on positiivne korrelatsioon ja see seos on statistiliselt oluline. Teiseks hüpoteesiks oli püstitatud, et dimensiooni „meelekindlus“ ja enda vasakpoolsena määratlemise vahel on negatiivne korrelatsioon ning see seos on statistiliselt oluline. Kolmandaks hüpoteesiks oli, et üle jäänud kolm isiksusedimensiooni - „ekstravertsus“, „neurotilisus“ ja „sotsiaalsus“ ei oma ideoloogilise enesemääratlemisega statistiliselt olulist seost.

Enne hüpoteeside analüüsima hakkamist andis autor lugejale ülevaate kasutatavatest muutujatest ning nende jaotusest. Nendest ideoloogilistest ning isiksusega seotud muutujatest oli peamiselt võimalik järeldada, et suurem osa neist on negatiivse asümmeetriakordajaga ehk ideoloogilise enesemääratlemise puhul on suurem osa inimesi parempoolsed ja erinevate isiksusedimensioonide lõikes valitakse üle skaala keskmise väärtuseid rohkem kui keskpunktist madalamaid. Andmete analüüsimiseks kasutas autor esmalt lineaarset regressioonanalüüsi ning lisaks ka veel järjestatud probit analüüsi. Teise analüüsimeetodi kasutamise põhjuseks oli kontrollida esimesele mudeli robustsust.

Nii lineaarse regressiooni kui probit analüüsi tulemused olid samad ning nendest oli võimalik järeldada, et Eesti valijate näitel pole võimalik võtta vastu mitte ühtegi püstitatud hüpoteesidest. „Avatud kogemusele“ dimensioon ennustas analüüsitavate andmete põhjal hoopis parempoolset ideoloogilist enesemääratlemist kuid niivõrd statistiliselt ebaolulisel määral, et saadud tulemusest pole võimalik järeldusi teha. Vastupidiselt ennustas „meelekindlus“ dimensioon analüüsi põhjal vasakpoolset ideoloogilist enesemääratlemist kuid nagu esimese hüpoteesi puhul siis ka sellel juhul oli saadud p-väärtus niivõrd kõrge, et põhjapanevaid järeldusi teha ei saa. Kolmanda

hüpoteesi puhul eeldas autor, et dimensioon „ekstravertsus“ ei oma ideoloogilise enesemääratlemisega statistiliselt olulist seost kuid analüüsi tulemustest selgus, et seos selle ja parempoolse enesemääratlemise vahel on väga tugev ($p = 0.000$). Samas ülejäänud kaks dimensiooni „sotsiaalsus“ ja „neurootilisus“ vastasid püstitatud ootustele ning need ei paista ideoloogilise enesemääratlemisega mingit otsest seost omavat.

Hoolimata kõigi kolme hüpoteesi ümber lükkamisest annab käesolev töö potentsiaalset materjali edasisteks uurimisprojektideks dispositsionistlike aspektide ning poliitilise käitumise vahelise seose uurimiseks Eestis. Konkreetse töö raames on käsitletud vaid ideoloogilist enesemääratlemist kuid poliitiline käitumine hõlmab endas lisaks palju teisi võimalikke uurimisobjekte nagu näiteks poliitiline kaasatus, hoiakud erinevate poliitiliste valdkondade suhtes ning informatsioonitarbimine. Lisaks peaks jätkama valimisõigusliku elanikkonna regulaarset küsitlemist, et oleks võimalik läbi viia veelgi suurema valimi ja põhjalikkusega analüüse.

Abstract

The Big Five personality traits and ideological self-placement among Estonian voters

Previous research on voting behavior has largely focused on the relationships between ideological self-placement and external factors such as education, religion and income. There are, however, reasons to suspect that in addition to situationist aspects, voting behavior is also influenced by internal dispositionist factors such as the ones described by The Big Five personality theory. The aim of this bachelor's thesis was to empirically evaluate the relationship between Big Five personality dimensions and ideological left-right self-placement among Estonian voters.

In this thesis the author formulated following hypotheses: (1) openness to experience correlates positively to liberal self-placement, (2) conscientiousness correlates positively to conservative self-placement, (3) extraversion, agreeableness and neuroticism do not have statistically significant correlation to ideological self-placement.

For the empirical part of the paper the author used a stratified dataset from Estonian e-voting survey which encompasses data from 2013. Local Government, 2014. European Parliament and 2015. Estonian Parliament elections. The survey includes the data including but not limited to respondents's ideological self-placement, Big Five personality dimension results and demographic variables such as sex, age, nationality and education. Self-placement was used as dependent variable and the other nine aforementioned variables were independent in the analysis. Author also analysed frequencies of all the variables. This brought forth the fact that most of the included variables are either very central value heavy or have negative skew. To analyse the data further, the author used linear and ordered probit regression to draw conclusions.

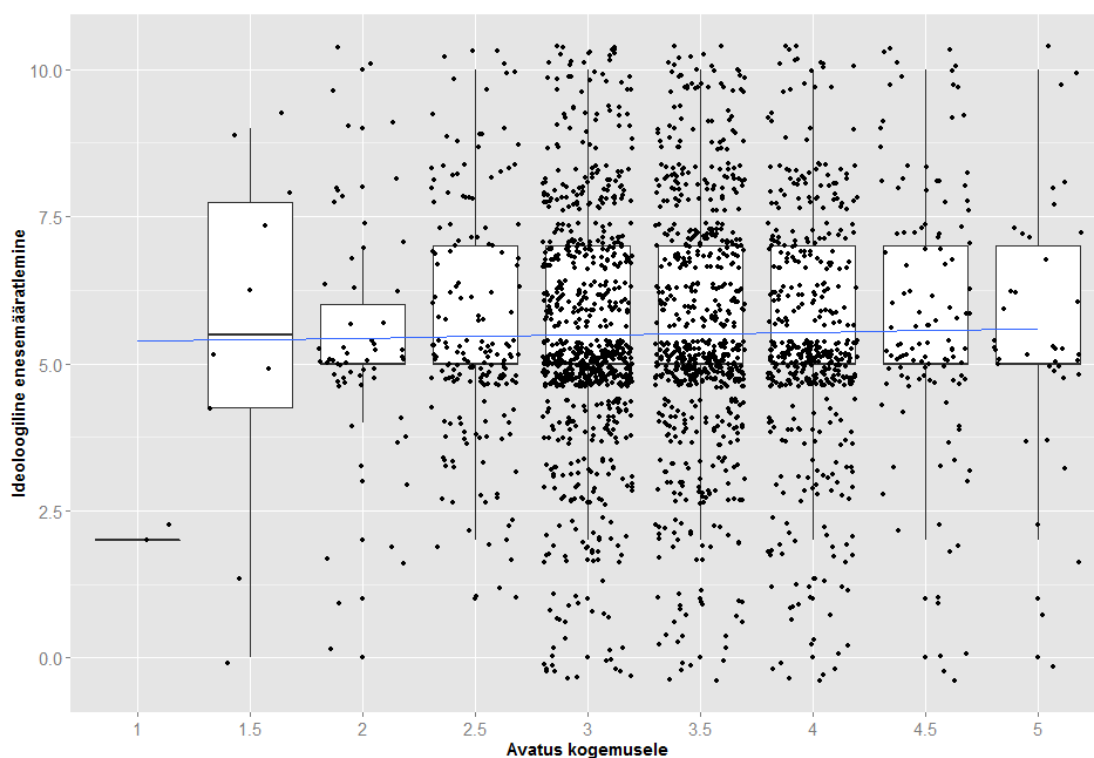
Since both of the methods gave the same results, the author had to reject all three of the formulated hypotheses. According to the results, higher openness to experience predicted conservative ideology and high conscientiousness predicted liberal ideological self-placement. Nevertheless neither of these results were statistically significant so it's hard to draw any concrete conclusions. Extraversion on the other hand correlated strongly with conservative ideology, even though past research on the matter hasn't found any meaningful links between this dimension and ideological self-placement. Agreeableness

and neuroticism showed the expected results and didn't have any statistical significance to them.

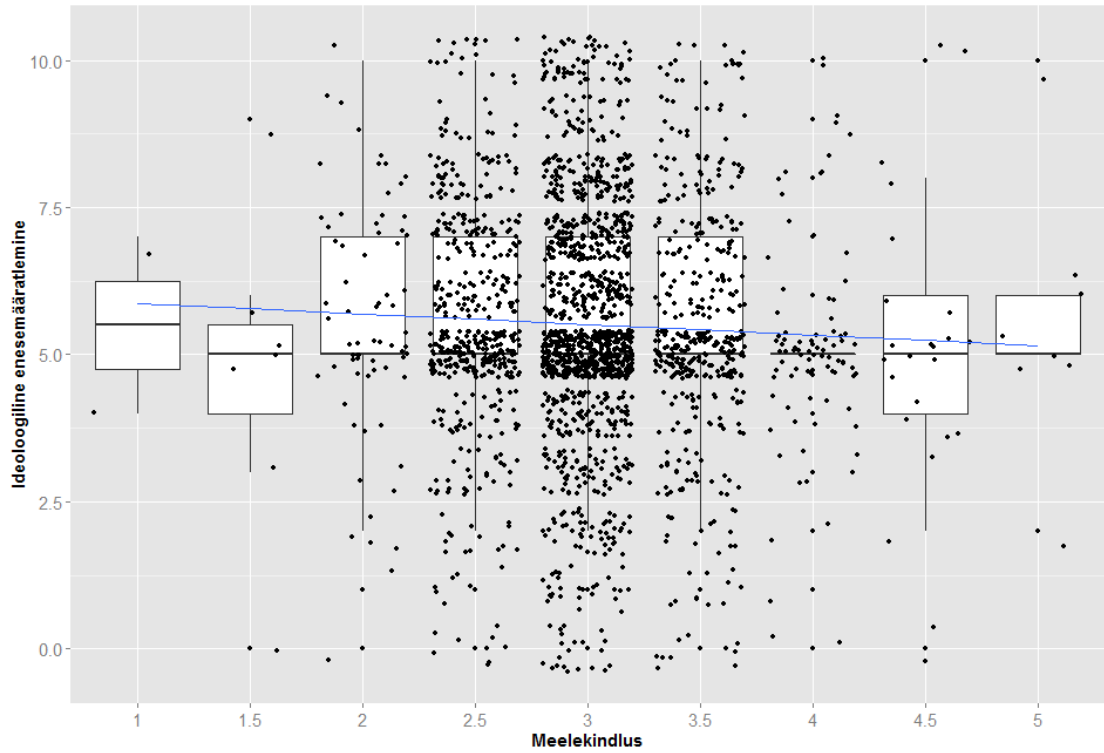
Even though the author had to reject all three hypotheses, the theory and ideas presented in this thesis paves the way for future research in dispositional political behavior among Estonians. There is plenty of ground to be covered in researching topics such as political participation, attitudes and issue domains.

Lisa 1

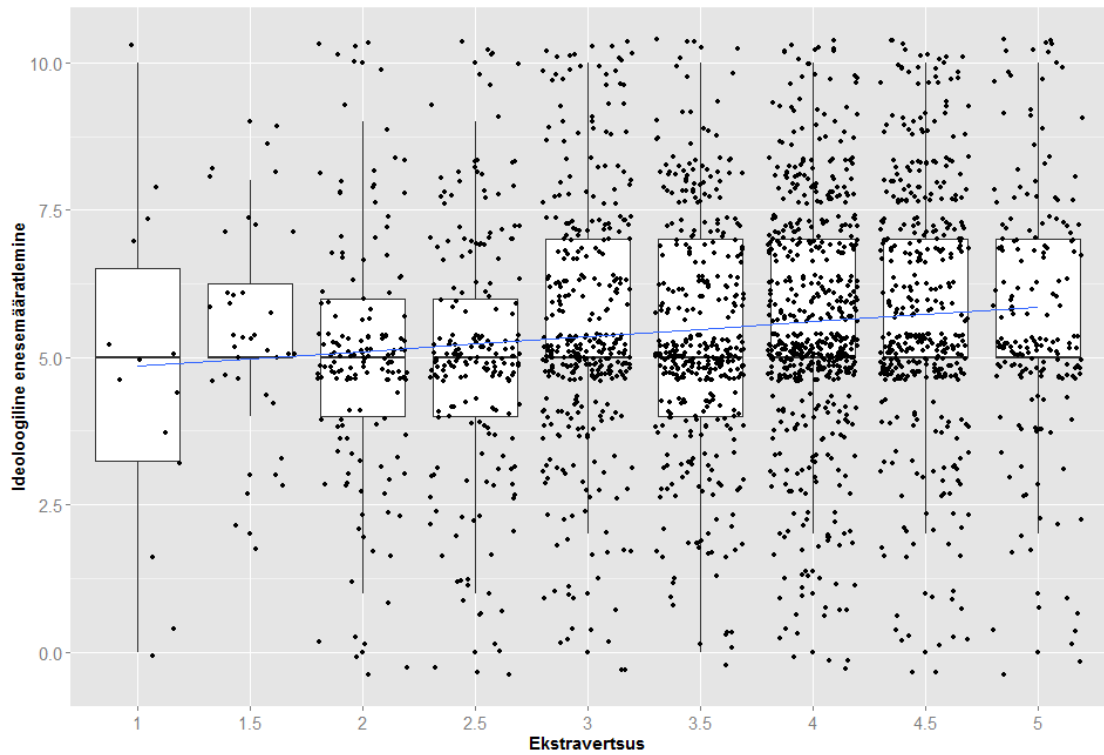
Karpiagrammid suure viisiku teooria isiksuseomaduste dimensioonide ja ideoloogilise enesemääratlemise vahel aitavad anda läbi viidud analüüsi tulemusi edasi graafilisel viisil. Nende graafikute abil on peamiselt võimalik näha andmete hajuvust ja regressioonisirged näitavad kuidas ideoloogiline enesemääratlemine muutub olenevalt konkreetse isiksusedimensiooni väärtusest. Lisaks on kõigile graafikutele lisatud müra kuna vastasel juhul oleks andmeid raskem interpreteerida.

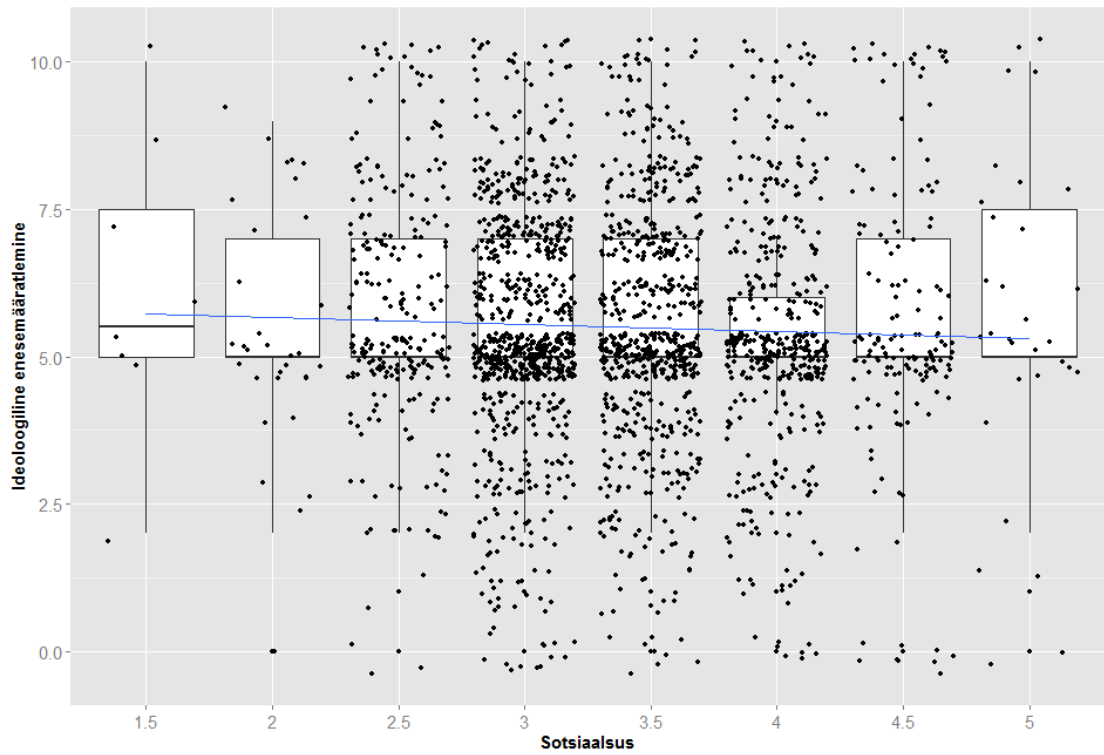
Joonis 9. Avatus kogemusele ja ideoloogiline enesemääratlemine

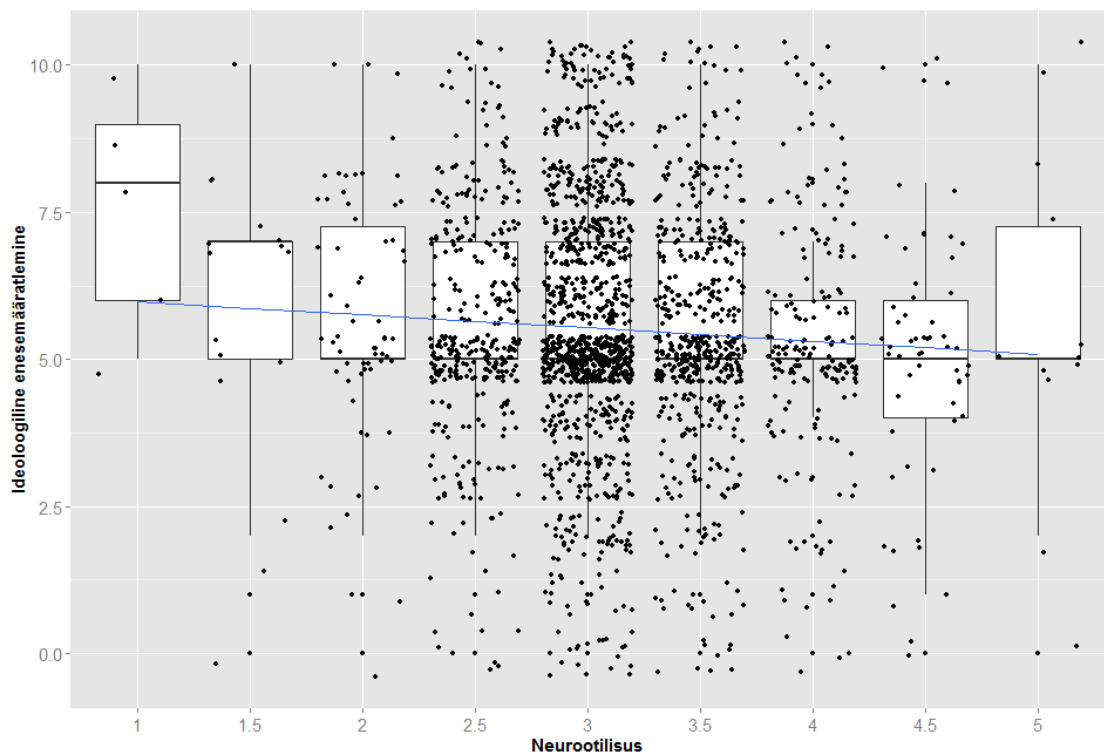
Joonis 10. Meelekindlus ja ideoloogiline enesemääratlemine

Joonis 11. Ekstravertsus ja ideoloogiline enesemääratlemine

Joonis 11. Sotsiaalsus ja ideoloogiline enesemääratlemine

Joonis 12. Neurootilisus ja ideoloogiline enesemääratlemine

Kasutatud kirjandus

1. Alford, John & John R Hibbing. 2007. „Personal, Interpersonal, and Political Temperaments.“ *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 614 (1): 196-212.
2. Barbaranelli, Claudio, Gian Vittorio Caprara, Michele Vecchione, & Chris R. Fraley. 2007. “Voters’ Personality Traits in Presidential Elections.” *Personality and Individual Differences* 42: 1199–1208.
3. Campbell, Angus, Philip E. Converse, Warren E. Miller, & Donald E. Stokes. 1960. *The American Voter*. New York: Wiley.
4. De Neve, J. E. 2011. „Essays in Political Economy and Voting Behaviour.“ Doktoritöö. Londoni Majanduskool.
[http://etheses.lse.ac.uk/199/1/DeNeve Essays in political economy and voting behaviour.pdf](http://etheses.lse.ac.uk/199/1/DeNeve_Essays_in_political_economy_and_voting_behaviour.pdf) (külastatud 29 aprill, 2016).
5. Gerber, Alan, Gregory Huber, David Doherty, Conor M. Dowling & Shang Ha. 2010. “Personality and Political Attitudes: Relationships Across Issue Domains and Political Contexts.” *American Political Science Review* 104: 111–150.
6. Geser, Hans. 2008. „The limits of ideological globalization. Current patterns of "left and right" in different geographical regions.“
http://socio.ch/internat/t_hgeser5.pdf (külastatud 29 aprill, 2016).
7. Gosling, Samuel D., Peter J. Rentfrow, & William B. Swann, Jr. 2003. “A Very Brief Measure of the Big-Five Personality Domains.” *Journal of Research in Personality* 37: 504–528.
8. Heinström, Jannica. 2003. „Five personality dimensions and their influence on information behaviour“. <http://www.informationr.net/ir/9-1/paper165.html> (külastatud 29 aprill, 2016).
9. Houghton, David Patrick. 2009. *Political Psychology: Situations, Individuals, and Cases*. New York: Routledge.
10. Howard, P.J. & Howard, J. M. 1995. „The Big Five quickstart: an introduction to the Five-Factor Model of Personality for human resource professionals.“
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED384754.pdf> (külastatud 29 aprill, 2016).
11. Jost, John T. 2006. “The End of the End of Ideology.” *American Psychologist* 61: 651–670.

12. Kitschelt, Herbert, Mansfeldova, Zdenka, Markowski, Radoslaw, & Toka, Gabor. 1999. *Post Communist Party Systems. Competition, Representation, and Inter-Party Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.
13. McCrae, Robert R. & Costa, Paul T. 1987. „Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers.“ *Journal of Personality and Social Psychology* 52 (1): 81-90.
14. McCrae, Robert R. & Costa, Paul T. 1992. *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Florida: Psychological Assessment Resources.
15. Mondak, Jeffery J. 2010. *Personality and the Foundations of Political Behavior*. New York: Cambridge University Press.
16. Neuberg, Steven L., & Jason T. Newsom. 1993. “Personal Need for Structure: Individual Differences in the Desire for Simple Structure.” *Journal of Personality and Social Psychology* 65: 113–131.
17. Piurko, Yuval, Shalom H. Schwartz, Eldad Davidov. 2011. „Basic Personal Values and the Meaning of Left-Right Political Orientations in 20 Countries.“ *Political Psychology* 32 (4): 537-531.
18. Riemann, Rainer, Claudia Grubich, Susanne Hempel, Susanne Mergl & Manfred Richter. 1993. „Personality and attitudes towards current political topics.“ *Personality and Individual Differences* 15 (3): 313-321.
19. Schoen, Harald & Siegfried Schumann. 2007. „Personality Traits, Partisan Attitudes, and Voting Behavior. Evidence from Germany.“ *Political Psychology* 28 (4): 471-498.
20. Van Hiel, Alain, Malgorzata Kossowska, & Ivan Mervielde. 2000. „The relationship between Openness to Experience and political ideology.“ *Personality and Individual Differences*. 28 (4): 741-751.
21. Wagerman, Seth & Funder, David. 2007. „Acquaintance reports of personality and academic achievement: A case for conscientiousness.“ *Journal of Research in Personality* 41: 221-229.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaarel Kaasla,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Seos suure viisiku teooria isikuomaduste ning ideoloogilise enesemääratlemise vahel Eesti näitel,

mille juhendaja on Mihkel Solvak, PhD,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **16.05.2016**